

Kultur / **Bøger**

From, fed og folderig

Udsnit fra bogens forside

ANMELDELSE / 01.11.16

De lemlæstede er en roman om livets makabre aspekter i et grumset Østrig-Ungarsk imperium. Det er lige så lækkert at læse, som det er ulækkert at forestille sig.

Noa Kjærsgaard Hansen

Det er efterhånden længe siden, at jeg fik tilsendt Forlaget Sidste Århundredes oversættelse af Hermann Ungers roman *De lemlæstede*, første gang udgivet i 1921. Først nu er jeg nået til selve anmeldelsen, og jeg startede endda læsningen umiddelbart efter at have hentet bogen i postkassen. Men det tager lang tid at læse en bog, når man må holde pause efter hver femte side, fordi sproget og indholdet er så gennemgående fyldt med død og forfald, at man som læser efterlades både chokeret og deprimeret, men samtidig underligt opstemt over den litterære energi som romanens univers og karakterer udleder. Hvor man hele tiden sidder med en forventning om, at nogen eller noget skal dø eller rådne op. Hvis ikke romanens karakterer, så i det mindste ens egen følelse af velvære. Og det mener jeg som det største kompliment. Hør bare her mod slutningen: »Han så de mørke dun på de livløst fede kinder. Som et lig, tænkte han. Han vidste, at hun var hæslig. Nu kunne han aldrig slippe væk fra hende. Hun havde sorte hår mellem brysterne.«

En smule kontekst vil nok gøre citatet nemmere at forstå, men i sig selv opsummerer det nu også meget godt romanens atmosfære. En hovedperson, Franz Polzer, der med en undertrykt seksualitet grundet et barndomsminde om faderens og fasterens halvnøgne skikkelser, føler en vulgaritet ved alt, hvad der kommer tæt på at være intimt. Før var det beskrivelsen af Fru Porges, som Polzer logerer hos i et Prag, der beskrevet så udetaljeret, at det næsten fremstår som et slags dunkelt ikke-sted. Fru Porges vil mere end blot at have ham boende, mens Polzer væmmes; ikke kun ved hendes fedladenhed og den hvide skilning i hendes sorte hår, også i det hele taget ved den fysiske kontakt med et andet menneske. Karaktererne er mystisk distancerede som i en Kafka-fortælling, underligt surrealistiske, som i Nikolaj Gogols fortælling *Kappen* (1842) og sprogligt vulgære som i Harald Voetmanns *Kødet letter*. Polzers barndomsven Karl Fanta, den mest eksplicit lemlæstede af romans mange lemlæstede karakterer, flytter efter et kortere ophold på et sanatorium, hvor han har fået afskåret sin arm, ligeledes ind hos fru Porges. Fantas krop er i konstant forfald, til gengæld er hans snakketøj helt i orden og fascinerende perverteret, som han sidder der i sin stol uden at kunne bevæge sig. Især når det gælder hans mistro til konen Dora:

»Jeg holder det ikke ud, Polzer! Jeg! Hun spiller tålmodig, lammefrom, hvem ville tro det? Hvilken opofrelse! Siger folk. Forbinder mine stinkende sår. "kan du lugte, hvor det stinker?" Spørger jeg. Men hun smiler bare venligt, som om hun ikke kan lugte det. "Du holder jo dit ansigt på afstand," siger jeg. "Du holder det ikke ud, lille Dora, min hjertenskær," siger jeg. "Kom kun nærmere med din lille næse," siger jeg.«

Nogenlunde sådan er rammen for fortællingen om en mand, Fanta, der besidder al dårlighed i både krop og sind og en anden mand, Polzer, der konstant forfølges af den, uden det egentlig lader til, at han har gjort det store for at indgå i denne evige tilstand af ydmygelse. På et tidspunkt låner Polzer penge til et silkesyet jakkesæt, som øjeblikkeligt tildeler ham så megen opmærksomhed i banken, at han stiger i graderne. Men hans svage tillid til sin egen person umuliggør konstant hans succes og mulighed for at føle sig tilpas. Samtidig er det omgivende samfund ubarmhjertigt og fokuseret på udadvendte karakteristika: »Han hørte herrernes latter og skammede sig over hans habit«, eller den første dag i banken med den nye habit: »Det viser, at de har smag. De vil ikke have det nyeste. Det beviser stor fornemhed, hr. Polzer, virkelig.« Igen bliver det statiske kontor som miljø og den ændrede påklædning som identitetsmarkør symbolske for hvilken position Polzer indtager i samfundets hierarki. I hvert fald ikke den mest fornemme.

Det er som om det er hele samfundet, der er imod denne stakkels Polzer. I det mindste er det sådan han føler det – nogle gange er det svært at fornemme om det snarere er indbildskhed, om latteren egentlig er der, eller om det er noget han hører, fordi det nemmeste er at forblive syndebugken. Sprogligt kommer den følelse af at være den socialt lemlæstede til udtryk i ustyrligt mange kommentarer og betragtninger af verden, der starter med et *man*; fra det simple *man*, til det *man*, der udvisker identitet hos de enkelte karakterer, men som styrker fornemmelsen af et større *man*, det omgivende, kontrollerende: »Man må tage, hvad der byder sig«, »Man havde taget mål til en brun jakke med runde skøder«, »Man havde ingen tid.«

De lemlæstede er en mangefacetteret bog. Det er en kapitalisme- og materialismekritik, det er en gyser og et eventyr, det er en dvælen ved psykoanalysens rolle i 1920'ernes Europa og opdragelsen samt barndommens betydning for den voksne tilværelse, det er en cementering af klasseforskelle og af mennesket som et konstant barn, og et konstant dyr; Dora, som Fanta kalder for »mit barn« og »lammefrom«, plejeren, med den stivnede blodplet på forklædet fra dengang han var slagter, der hele tiden refererer til den slagtede kalv. Ud over at stemme godt over ens med plejerens pludselige religiøse vækkelse efter slagterkarrieren, hvor kalven fungerer som et offerdyr, er det også, som man vil opleve senere i romanen, en forestilling om mennesket som et stykke kød, der også kan fordærve, og som i så fald lige så godt kan blive slagtet.

De lemlæstede er en fortælling om livets uretfærdige, men dog allestedsnærværende ubarmhertighed og religionens påståede frelse – og alt det skriver jeg ikke bare for at namedroppe tematikker, jeg skriver det, fordi det vil være uværdigt ikke at nævne alle disse aspekter – gid der dog bare havde været plads til at citere fra det hele. Og gid *man* bare vil læse denne fantastiske og fantastisk afskyelige roman og føle den væmmelse og glæde, der opstår i Ungars sprog og ikke mindst i den glimrende oversættelse, som en symbiose med sådanne to tilstande aldrig er opstået før. Det er det der driver både værket og læsningen. Men slagt bogen nænsomt, spis den bid for bid. Det står ikke meget på siderne, men det er alligevel en ordentlig mundfuld.

FAKTA

Hermann Ungar: *De lemlæstede*

236 sider, 200 kr.

Oversat af Søren
Møllerhøj Porsmose

Efterord af Steffen
Skaarup

Forlaget Sidste
Århundrede